

Instrument armoedeproof

Inhoud		blz
1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doelstelling	1
1.3	Aanpak	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Uitgangspunten	3
2.1	Complexiteit armoede	3
2.2	Negatieve participatiespiraal	3
2.3	Integraal armoedebeleid	3
2.4	Elementen van het instrument armoedeproof	5
3	Gegevensbronnen	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Gemeentelijke uitgangspunten	6
3.3	Inkomensondersteuning	7
3.4	Maatschappelijke participatie en activering	8
3.5	Terugdringen van niet-gebruik	8
3.6	Gebruiksvriendelijkheid en bejegening	9
3.7	Cliëntenparticipatie	10
4	Instrument armoedeproof	11
4.1	Inleiding	11
4.2	Gemeentelijke uitgangspunten	11
4.2.1	Inleiding	11

4.2.2	Uitgangspunten	11
4.3	Inkomensondersteuning	12
4.3.1	Inleiding	12
4.3.2	Gemeentelijke regelingen	12
4.3.3	Overige regelingen	13
4.4	Maatschappelijke participatie en activering	14
4.4.1	Inleiding	14
4.4.2	Activiteiten	15
4.5	Gebruiksvriendelijkheid inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen	16
4.5.1	Inleiding	16
4.5.2	Gebruiksvriendelijkheid	16
4.5.3	Bejegening	17
4.6	Bevorderen gebruik inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen	17
4.6.1	Inleiding	17
4.6.2	Bevorderen gebruik	18
4.7	Collectieve belangenbehartiging/cliëntenparticipatie	18
4.7.1	Inleiding	18
4.7.2	Kwaliteitsaspecten cliëntenparticipatie	19

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Servicepunt van De Arme Kant van Zuid-Holland heeft het Tympaan Instituut in 2008 verzocht een instrument 'armoedeproof' te ontwikkelen. Dit verzoek kwam voort uit de conferentie 'Wet maatschappelijke ondersteuning en armoedebestrijding' van maart 2008, waar de behoefte aan een dergelijk instrument duidelijk naar voren kwam.

Met behulp van zo'n instrument zouden Wmo-adviesraden, cliëntenraden Wet Werk en Bijstand (WWB) en andere belangenbehartigingsorganisaties moeten kunnen nagaan of het gemeentelijke armoedebeleid voldoende is toegespitst op mensen die (langdurig) van een laag inkomen moeten rondkomen. Naast duurzame inkomensbescherming zou zo'n beleid bijvoorbeeld gericht moeten zijn op het bevorderen van maatschappelijke participatie. Ook zou zo'n beleid samenwerking tussen partijen moeten bevorderen en een integraal karakter dragen.

Het Tympaan Instituut en het Servicepunt van De Arme Kant van Zuid-Holland hebben daartoe een projectvoorstel ontwikkeld. De provincie Zuid-Holland heeft vervolgens een projectsubsidie voor het ontwikkelen van zo'n instrument ter beschikking gesteld.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van het project is het ontwikkelen van een instrument waarmee per gemeente kan worden vastgesteld in hoeverre in het beleid aandacht wordt besteed aan mensen met een (langdurig) laag inkomen en in een sociaal isolement.

Via het instrument moet kunnen worden vastgesteld in hoeverre:

- er inkomensondersteunende regelingen voor mensen met een laag inkomen in een gemeente zijn;
- er participatiebevorderende regelingen in het kader van de Wmo voor mensen met een laag inkomen in een gemeente aanwezig zijn;
- het gebruik van de inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen wordt bevorderd;
- de uitvoering van inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen gebruiks- en klantvriendelijk zijn;
- cliëntenparticipatie/belangenbehartiging van mensen met een laag inkomen is geregeld.

1.3 Aanpak

Bij de ontwikkeling van het instrument is de volgende werkwijze gevolgd.

Ontwikkeling conceptinstrument

Via literatuuronderzoek is informatie verzameld over inkomensondersteunende en participatiebevorderende voorzieningen en regelingen. Dit leidde tot het maken van een conceptinstrument. Het conceptinstrument is een paar maal besproken met een klankbordgroep, die na overleg met het Servicepunt van de Arme Kant van Zuid-Holland werd samengesteld. Vervolgens is het conceptinstrument in bijeenkomsten met Wmo-raden en cliëntenraden WWB uit twee gemeenten aan de orde gesteld.

Ontwikkelen definitief instrument

Op basis van de inbreng uit de genoemde bijeenkomsten en verder literatuuronderzoek is het instrument nader vormgegeven. Na overleg met het Servicepunt van De Arme Kant van Zuid-Holland zijn inhoud en vorm van het instrument vastgesteld.

Rapportage

Ten slotte zijn de resultaten in een rapportage opgenomen.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 schetst enkele uitgangspunten die zijn gehanteerd bij het maken van het instrument. In hoofdstuk 3 wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bronnen die daarbij zijn gebruikt. Voor verdere oriëntatie of studie wordt verwezen naar de literatuurlijst. In hoofdstuk 4 is het instrument opgenomen. Daarin zijn op niet-uitputtende wijze de meest voor de hand liggende aspecten opgenomen. Het instrument is dus niet bedoeld als een zo volledig en gedetailleerd mogelijke checklist, maar als een grover instrument aan de hand waarvan getoetst, beoordeeld en overlegd kan worden. Aanvullende informatie is in de bijlagen opgenomen.

2 Uitgangspunten

2.1 Complexiteit armoede

In tegenwoordige benaderingen van het armoedevraagstuk worden naast financiële ook andere elementen in definities opgenomen. Zo definieert het 'Nationaal Actieplan ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting 2003' armen als volgt: 'Armen zijn mensen, gezinnen of groepen van wie de middelen (materieel, cultureel en sociaal) zo beperkt zijn, dat zij uitgesloten zijn van de minimaal aanvaardbare levenspatronen in de lidstaten waarin zij leven'. Daarmee wordt aangesloten op het armoedebegrip dat de Europese Commissie sinds 1994 hanteert (WI-CDA 2007).

Armoede wordt zo niet alleen gezien als een tekort aan financiële middelen (de materiële dimensie van armoede), maar als een complex verschijnsel met veelal samenhangende aspecten als inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, zelfredzaamheid en dergelijke. Al die aspecten tezamen kunnen leiden tot uitsluiting van de minimaal aanvaardbare levenspatronen, tot tekorten in sociale en maatschappelijke participatie (sociale dimensie van armoede).

2.2 Negatieve participatiespiraal

Bij huishoudens of individuen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen of structureel niet kunnen rondkomen van hun inkomen, bestaat dus een grote kans op uitsluiting van de minimaal aanvaardbare levenspatronen. Huishoudens of individuen kunnen in een negatieve participatiespiraal terechtkomen waarbij: gebrek aan geld → niet meedoen → verlies zelfvertrouwen → verdergaand isolement → continu/langdurig gebrek aan geld en non-participatie (Sluys 2007).

Achtereenvolgens wordt in zo'n situatie draagkracht, groeipotentieel en sociaal netwerk aangetast en worden ontplooiingsmogelijkheden belemmerd (Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA 2005). Of zoiets zich daadwerkelijk voordoet blijkt, naast de duur van lage inkomenssituatie onder meer ook afhankelijk van de manier waarop met de situatie wordt omgegaan. Een actieve probleemaanpak of 'copingstijl' kan ervoor zorgen dat mensen uit de financiële en psychologische problemen blijven (Sociale Alliantie 2004).

2.3 Integraal armoedebeleid

Onder meer op basis van bovenstaande inzichten formuleert het Verwey-Jonker Instituut (Nederland et al 2007 en 2008) een aantal uitgangspunten voor een effectief samenhangend gemeentelijk armoedebeleid. Het gaat om de volgende uitgangspunten.

Hanteer brede definitie van armoede

Een bredere kijk op armoede levert meer invalshoeken voor adequaat beleid op. Bij die bredere benadering gaat het om:

- financiële aspecten van een laag inkomen;
- gevolgen daarvan voor het dagelijkse leven en voor deelname aan de samenleving;
- erkenning van de psychosociale aspecten, die een negatieve invloed hebben op zelfredzaamheid en zelfstandigheid (apathie, afhankelijkheidsgevoelens, zich uitgesloten voelen).

Richt beleid ook op uitbreiding van sociale activering en preventie

Een brede definitie heeft tot gevolg dat armoedebeleid zich richt op:

- noodzakelijke inkomensondersteuning;
- uitbreiding van activering, met het oog op het ontwikkelen van toekomstperspectief;
- uitbreiding van preventie, met het oog op het zelfstandig en zelfwerkzaam blijven.

Uitbreiding van activering en preventie betekent ook:

- het terugdringen van niet-gebruik van inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen.

Creëer een netwerkstructuur met intermediaire organisaties

Een brede definitie heeft ook tot gevolg dat binnen het gemeentelijke armoedebeleid gestreefd moet worden naar:

- samenwerking tussen gemeente en intermediaire organisaties (organisaties die zich op enigerlei wijze bezighouden met - aspecten van - armoedebestrijding, zoals signalering, informatieverstrekking, financiële en materiële hulp, begeleiding en hulpverlening);
- samenwerking tussen intermediaire organisaties.

Een netwerkstructuur draagt ook bij aan:

- afstemming van vraag naar en aanbod van voorzieningen en regelingen.

Luister naar cliënten zelf

Het doorbreken van negatieve psychosociale aspecten van het leven in armoede door het aanbieden van een samenhangend aanbod van activiteiten en diensten kan alleen goed slagen als mensen daar vanaf het begin actief bij betrokken zijn. Collectieve belangenbehartiging/cliëntenparticipatie levert daaraan een bijdrage.

2.4 Elementen van het instrument armoedeproof

Met het oog op bovengenoemde uitgangspunten is ervoor gekozen het instrument armoedeproof op te bouwen uit de volgende categorieën:

- gemeentelijke uitgangspunten;
- inkomensondersteuning;
- maatschappelijke participatie en activering;
- terugdringen van niet-gebruik/bevorderen van gebruik;
- gebruiksvriendelijkheid en bejegening;
- cliëntenparticipatie.

3 Gegevensbronnen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste bronnen die zijn gebruikt bij het maken van het instrument armoedeproof. Die bronnen zijn exemplarisch voor vele andere bronnen die zijn geraadpleegd. Dit hoofdstuk volgt de indeling van paragraaf 2.4. Per bron wordt de inhoud op hoofdlijnen aangegeven. Tezamen geven deze bronnen een goed beeld van wat er op het gebied van armoedebestrijding relevant is. In hoofdstuk 4 is die informatie uitgewerkt in het instrument armoedeproof.

3.2 Gemeentelijke uitgangspunten

De publicatie 'Gemeentelijk Armoedebeleid' (Stimulansz 2008) is een algemene introductie tot gemeentelijk armoedebeleid. In de publicatie wordt het belang aangegeven van het opstellen van een afzonderlijke gemeentelijke beleidsnota armoedebeleid, hoewel gemeenten daartoe niet verplicht zijn. Daarin kunnen op basis van kaderstellende uitgangspunten en meetbare doelstellingen maatregelen worden geformuleerd. Een beleidsnota biedt de mogelijkheid het armoedebeleid in een breder perspectief te plaatsen en te relateren aan aanpalende beleidsterreinen. Het opstellen ervan nodigt uit tot debat met belangengroepen en maatschappelijke organisaties. De ambtelijke organisatie kan door middel van een beleidsplan laten zien hoe beleidskeuzen zijn vertaald naar uitvoering.

In 'Effectiever minimabeleid in Amersfoort' (Nederland et al 2007) en 'Wie doet er wat aan armoedebestrijding' (Nederland et al 2008) wordt het belang van een duidelijke visie onderstreept. Gepleit wordt voor een brede integrale benadering van het armoedevraagstuk, verbreding van gemeentelijke en maatschappelijke activiteiten op dat gebied en samenwerking tussen gemeenten en maatschappelijke organisaties. Een brede visie op armoedebestrijding betekent dat beleid zich richt op:

- inkomensondersteuning;
- activering;
- preventie;
- afstemming van vraag naar en aanbod van voorzieningen (via een netwerk).

Die afstemming tussen voorzieningen in een netwerkstructuur wordt gezien als een van de belangrijkste randvoorwaarden voor het realiseren van een goed armoedebeleid. Zo'n structuur maakt het mogelijk:

- een visie op armoede te delen, overeenstemming te krijgen over:

- definitie van armoedebestrijding;
- vormen van ondersteuning die nodig zijn;
- cliënten te bereiken;
- cliënten te volgen;
- afspraken te maken over taakverdeling en regie;
- afspraken te maken over welke interventies in welke situaties mogelijk of nodig zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een protocol.

3.3 Inkomensondersteuning

In vele publicaties, waaronder de genoemde publicatie van Stimulansz, worden overzichten gegeven van lokale maatregelen op het gebied van inkomensondersteuning. De belangrijkste zijn:

- langdurigheidstoeslag;
- aanvullende bijstand;
- individuele bijzondere bijstand;
- categoriale bijzondere bijstand chronisch zieken en gehandicapten;
- categoriale bijzondere bijstand voor aanvullende ziektekostenverzekering;
- bijstand voor duurzame gebruiksgoederen;
- kwijtschelding lokale heffingen;
- kosten voor schoolgaande kinderen;
- bijdrage in maaltijdvoorziening;
- maatschappelijke en culturele participatie;
- subsidie aan derden.

Concretere uitwerkingen zijn te vinden in gidsen of brochures die gemeenten uitgeven. In bijlage 1 staat een nadere toelichting op de hierboven genoemde lokale maatregelen en is een voorbeeld opgenomen van gemeentelijke voorzieningen bijzondere bijstand. Er zijn ook nog landelijke of andere regelingen, doch deze zijn in het kader van het gemeentelijke beleid niet relevant.

3.4 Maatschappelijke participatie en activering

In 'De Wmo: voor wie, door wie' (Divosa 2005) wordt onder meer ingegaan op het (potentieel) Wmo-gebruik door groepen bijstandsgerechtigden. Die groepen hebben vaak te kampen met (meerdere) belemmeringen die, naast het ontbreken van betaalde arbeid, maatschappelijke participatie in de weg staan. Benoemd wordt welke groepen baat kunnen hebben bij welke Wmo-voorzieningen, gericht op participatie en activering.

In 'Effectiever minimabeleid in Amersfoort' (Nederland et al 2007) wordt een aantal activiteiten rond maatschappelijke participatie en activering in het kader van een integraal armoedebeleid benoemd. Hieronder zijn ze geordend naar een drietal soorten ondersteuning:

- individuele hulp;
- collectieve hulp/algemene belangenbehartiging;
- preventie.

'Wie doet er wat aan armoedebestrijding' (Nederland et al 2008) geeft een uitgebreidere opsomming van activiteiten in het kader van het bevorderen van participatie en activering. De opsomming betreft niet enkel de directe activiteiten gericht op het bevorderen van participatie en activering, maar ook de meer indirecte, voorwaardelijke activiteiten:

- signalering en doorverwijzing;
- informeren;
- financiële hulp;
- materiële hulp;
- begeleiding;
- activering;
- preventie;
- collectieve belangenbehartiging.

Bijlage 2 geeft een nadere concretisering van deze punten.

3.5 Terugdringen van niet-gebruik

In het 'Nationale Actieplan ter bestrijding van armoede en bevorderen van participatie' (Ministerie van SZW 2006) wordt geconstateerd, dat veel mensen er niet in slagen ten volle gebruik te maken van de beschikbare instrumenten voor inkomensondersteuning.

Daardoor wordt onbedoeld een lagere koopkracht gegenereerd. Datzelfde geldt voor instrumenten voor participatie en activering, vooral voor diegenen in een sociaal isolement.

Op diverse wijzen wordt getracht het niet-gebruik terug te dringen, namelijk via:

- voorlichting;
- bestandskoppeling;
- vereenvoudiging van aanvraagprocedures;
- ondersteuning bij aanvraagprocedures.

Bij het terugdringen van niet-gebruik speelt uiteindelijk ook de eigen verantwoordelijkheid van de rechthebbende een belangrijke rol. Uiteindelijk maken mensen zelf de keuze om wel of niet gebruik van een regeling te maken.

In bijlage 3 is een tekstgedeelte opgenomen uit genoemd Nationale Actieplan.

3.6 Gebruiksvriendelijkheid en bejegening

Samenhangend met het bovengenoemde punt worden in 'Naar goed gebruik' (Stichting CliP 2007) zeven punten genoemd die goed gebruik van voorzieningen bevorderen. Naast 'harde', technische aspecten gaat het hier ook om 'zachte' kanten:

- 1 mensen goed bejegenen;
- 2 uitgaan van vertrouwen;
- 3 consulenten die meedenken;
- 4 goede en gerichte voorlichting;
- 5 eenvoudige procedures;
- 6 bestandsanalyse en automatische toekenning;
- 7 over de schutting kijken.

Met name de punten 1 tot en met 6 hebben te maken met de gebruiksvriendelijkheid van de gemeentelijke regelingen. Goede bejegening, consulenten die meedenken met de klant, vertrouwen als uitgangspunt, eenvoudige en toegankelijke procedures. Dergelijke maatregelen bevorderen het gebruik van regelingen en beperken (de gevolgen van) armoede.

Tijdens een themadag over dit onderwerp, georganiseerd door onder meer de Arme Kant van Zuid-Holland, zijn ten aanzien van deze punten nadere specificaties en tips gegeven (Arme Kant van Zuid-Holland 2007).

3.7 Cliëntenparticipatie

In de WWB is vastgelegd dat de gemeenteraad per verordening regels moet vaststellen over cliëntenparticipatie. In de verordening moet de manier worden geregeld waarop periodiek overleg wordt gevoerd met cliënten, cliënten onderwerpen voor dat overleg kunnen aandragen en cliënten worden voorzien van informatie die nodig is voor een adequate deelname aan dat overleg. Naar aanleiding daarvan hebben de Sociale Alliantie en de Landelijke Cliëntenraad een aantal adviezen ten aanzien van de verordening cliëntenparticipatie geformuleerd (Hoffmans en Sluijs 2004).

Ook de Wmo geeft aan, dat burgers en cliënten(organisaties) betrokken moeten worden bij de voorbereiding van het beleid inzake maatschappelijke ondersteuning vóór beleidsvaststelling door de gemeenteraad. Burger- en cliëntenparticipatie vormen een van de hoekstenen van het Wmo-beleid.

Het Verwey-Jonker Instituut (Oudenampsen et al 2006) heeft onderzoek gedaan naar cliëntenparticipatie op het moment dat gemeenten zich voorbereiden op de Wmo. Dat heeft geleid tot het formuleren van een aantal indicatoren of kwaliteitsaspecten voor cliëntenparticipatie. Mede op basis van deze kwaliteitsaspecten heeft het Tympaan Instituut een beoordelingskader en een meetinstrument voor de effectiviteit van cliëntenparticipatie geformuleerd. Het is opgebouwd uit een aantal hoofdaspecten voor kwaliteit. Deze hoofdaspecten zijn:

- gemeentelijke visie op cliëntenparticipatie;
- formele positie van de Wmo-adviesraad;
- ondersteuning van de Wmo-adviesraad;
- draagvlak en representativiteit;
- informatie en deskundigheid;
- transparantie van proces en procedures;
- de resultaten van cliëntenparticipatie.

In bijlage 4 zijn deze aspecten in concretere kwaliteitseisen uiteengezet.

4 Instrument armoedeproof

4.1 Inleiding

In paragraaf 2.4 is aangegeven dat het instrument armoedeproof zou bestaan uit een zestal categorieën.

Op basis van de geraadpleegde bronnen is hieronder het instrument vormgegeven. Het bestaat uit een aantal criteria/vragen per categorie, inclusief de mogelijkheid van toelichting. Cliëntenraden, Wmo-adviesraden, belangenorganisaties of gemeenten kunnen afzonderlijk of tezamen nagaan of het gemeentelijke beleid voldoet aan de genoemde criteria.

4.2 Gemeentelijke uitgangspunten

4.2.1 Inleiding

Armoede gaat over meer dan alleen inkomen. Een bredere kijk op armoede levert meer invalshoeken op voor adequaat beleid. Bij die brede benadering gaat het om de financiële effecten van een laag inkomen, de gevolgen daarvan voor het dagelijks leven, deelname aan de samenleving en erkenning van psychosociale aspecten die een negatieve invloed hebben op zelfredzaamheid en zelfstandigheid.

Een afzonderlijke, gemeentelijke beleidsnota armoedebeleid biedt de mogelijkheid armoedebeleid in een breder perspectief te plaatsen en te relateren aan aanpalende beleidsterreinen. Hieronder wordt een aantal aspecten benoemd met betrekking tot de benadering van armoedebeleid.

4.2.2 Uitgangspunten

uitgangspunt	ja	nee	toelichting
heeft de gemeente een visie op armoedebeleid?			
is er een beleidsplan armoedebeleid?			
hanteert de gemeente een integrale aanpak, ofwel wordt in het beleidsplan verwezen naar andere beleids-terreinen waar specifieke aandacht voor armoede nodig is wordt op die andere beleidsterreinen specifiek beleid voor minima gevoerd?			
wordt bij beleidsbeslissingen gekeken naar de			

effecten voor minima?			
heeft de gemeente de regierol bij de samenwerking en afstemming tussen de diverse organisaties op het gebied van armoedebestrijding?			

4.3 Inkomensondersteuning

4.3.1 Inleiding

Via diverse instanties kan in de kosten van huishoudens/personen worden tegemoetgekomen. Genoemd kunnen bijvoorbeeld worden belastingdienst, sociale verzekeringsbank of informatiebeheergroep. Met het oog op het doel van het armoede-instrument wordt hieronder alleen ingegaan op gemeentelijke regelingen. De meest gangbare gemeentelijke regelingen om huishoudens met een gering inkomen financieel te ondersteunen, zijn opgenomen in de tabel. De aanvullende bijstand is niet in de lijst opgenomen, aangezien de gemeente bij deze regeling geen beleidsvrijheid heeft. Wmo-raden en WWB-cliëntenraden kunnen zelf verder inventariseren welke regelingen er in de eigen gemeente nog meer zijn. Een voorbeeld van een gedetailleerde lijst is in bijlage 1 opgenomen.

4.3.2 Gemeentelijke regelingen

regeling	ja	nee	toelichting
komen mensen die beperkte inkomsten over een beperkte periode uit arbeid hebben ontvangen, maar waarbij het feitelijke arbeidsperspectief ontbreekt, desondanks in aanmerking voor langdurigheidstoelage?			
hanteert de gemeente een ruimhartig beleid bij het toekennen van individuele bijzondere bijstand?			
verstrekt de gemeente categoriale bijzondere bijstand voor chronisch zieken en gehandicapten?			
heeft de gemeente een collectieve ziektekosten-verzekering afgesloten voor minima?			
verstrekt de gemeente categoriale bijzondere			

bijstand voor de aanvullende ziektekostenverzekering?			
hanteert de gemeente een ruimhartig beleid bij het toekennen van bijstand voor duurzame gebruiks-goederen?			
komen mensen met een inkomen van 100% van de bijstandsnorm in aanmerking voor kwijtschelding van lokale heffingen (toelichting: de inkomensnorm om in aanmerking te komen voor kwijtschelding van lokale heffingen kan liggen tussen 90 en 100% van de bijstandsnorm)?			
draagt de gemeente bij aan de kosten voor schoolgaande kinderen van minima?			
verstrekt de gemeente een bijdrage in de kosten voor de maaltijdvoorziening voor minima die niet in staat zijn zelfstandig een maaltijd te bereiden?			
draagt de gemeente bij aan de kosten voor maatschappelijke en culturele participatie van minima (bijvoorbeeld door middel van een stadspas of een financiële tegemoetkoming)?			
verstrekt de gemeente subsidie aan organisaties die activiteiten of diensten hebben voor minima (bijvoorbeeld de voedselbank, huisraad en kleding)?			

4.3.3 Overige regelingen

regeling	ja	nee	toelichting
informeert de gemeente minima over de mogelijkheden van financiële hulp van derden (geven van geld, giften, renteloze leningen, fondsen)?			
ondersteunt de gemeente initiatieven voor materiële hulpverlening, zoals de voedselbank, boodschappen-pakketten, huisraad en kleding?			

heeft de gemeente activiteiten ontwikkeld ten aanzien van schuldhulpverlening (cursussen, budgetvoorlichting, signaleren betalingsachterstanden, budgetbegeleiding, oplossen schuldsituaties)?			
--	--	--	--

4.4 Maatschappelijke participatie en activering

4.4.1 Inleiding

Wanneer huishoudens of individuen langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen of structureel niet kunnen rondkomen van hun inkomen, kunnen zij in een sociaal isolement geraken. Gemeentelijk armoedebeleid zou daarom tevens gericht moeten zijn op het bevorderen van participatie van mensen met een laag inkomen.

Het bevorderen van participatie is naast de WWB ook mogelijk in het kader van de Wmo, krachtens welke gemeenten een samenhangend beleid moeten voeren op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. Deze maatschappelijke ondersteuning is erop gericht dat mensen zo veel mogelijk kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

In paragraaf 4.4.2 komen de aspecten aan de orde die van belang zijn in relatie tot het Wmo- en armoedebeleid.

4.4.2 Activiteiten

activiteit	ja	nee	toelichting
ontwikkelt de gemeente activiteiten ten behoeve van de signalering van armoede en doorverwijzing (bijvoorbeeld huisbezoeken, bemoeizorgprojecten, wijkkijkers)?			
geeft de gemeente informatie aan minima over mogelijkheden van participatie en activering (bijvoorbeeld via centrale loketten, buurthuizen, adviescentra, informatiebijeenkomsten, radio, tv, mailings en intermediairs)?			
ontwikkelt de gemeente activiteiten gericht op het voorkomen van escalatie zoals huisuitzetting, afsluiting gas, water, elektra?			
biedt de gemeente begeleiding en ondersteuning gericht op het bevorderen van zelfstandig functioneren en participeren van mensen in (omgaan met) geldzaken en naar organisaties toe (met name voor mensen in sociaal isolement)?			
biedt de gemeente begeleiding en ondersteuning gericht op het bevorderen van (zelfstandig) functioneren en participeren van mensen naar (vrijwilligers)werk of een eigen bedrijf?			
biedt de gemeente begeleiding en ondersteuning gericht op het bevorderen van het ontmoeten van mensen en de (zelfstandige) deelname aan sociaal- culturele activiteiten?			
biedt de gemeente begeleiding en ondersteuning gericht op het bevorderen van het vormen en in stand houden van persoonlijke relaties?			

4.5 Gebruiksvriendelijkheid inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen

4.5.1 Inleiding

Gebruiksvriendelijkheid en goede bejegening zijn belangrijke voorwaarden om het gebruik van gemeentelijke regelingen te bevorderen. Wanneer bij de gemeente vertrouwen het uitgangspunt is en onnodige bureaucratische rompslomp wordt voorkomen, zullen mensen minder weerstand ervaren gebruik te maken van de inkomensondersteunende regelingen en activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen.

4.5.2 Gebruiksvriendelijkheid

aspecten gebruiksvriendelijkheid	ja	nee	toelichting
worden cliënten geïnformeerd over de mogelijkheden van wmo een wwb?			
hoeven cliënten maar één keer hun gegevens aan te leveren?			
worden de regelingen met ruimte voor maatwerk toegepast?			
wordt er met cliënten meegedacht: als er recht is op regeling a, dan ook mogelijk op b, c en d?			
worden voorzieningen per voorschot verstrekt met steekproefsgewijze controle achteraf?			
is er een goede uitleg als cliënten een afwijzing krijgen (motivatie)?			
worden cliënten geïnformeerd over mogelijkheden tot bezwaar en beroep?			
worden bestanden geanalyseerd en zo mogelijk gekoppeld, zodat rechthebbenden kunnen worden opgespoord?			
zijn de regelingen ook toegankelijk voor mensen die niet goed kunnen lezen en schrijven?			

wordt gebruikgemaakt van automatische toekenning?			
zijn de aanvraagprocedures eenvoudig en snel?			
is er hulp beschikbaar bij het aanvragen van de regelingen?			
zijn de criteria van de regelingen helder, zodat er van tevoren bekend is of er recht op bestaat?			
wordt bij iedere voorziening dezelfde of een eenvoudige draagkrachtberekening gehanteerd?			
geldt kwijtschelding van gemeentelijke belastingen automatisch voor uitkeringsgerechtigden, ouderen met alleen aow en eerdere aanvragers?			
is kwijtschelding van gemeentelijke heffingen gekoppeld aan kwijtschelding van de waterschaps-lasten?			

4.5.3 Bejegening

aspecten bejegening	ja	nee	toelichting
worden cliënten respectvol behandeld?			
wordt er goed naar cliënten geluisterd?			
wordt voldoende rekening gehouden met de privacy van cliënten?			
komt de gemeente haar afspraken en toezeggingen na?			

4.6 Bevorderen gebruik inkomensondersteunende en participatiebevorderende regelingen

4.6.1 Inleiding

Wanneer mensen optimaal gebruikmaken van inkomensondersteunende regelingen en activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen, kan worden voorkomen dat zij in een sociaal isolement geraten en in een neerwaartse spiraal terechtkomen.

4.6.2 Bevorderen gebruik

activiteiten	ja	nee	toelichting
wordt voortdurend reclame gemaakt voor de regelingen voor inkomensondersteuning en mogelijkheden van participatie?			
worden meerdere kanalen (radio, tv, mailings, centrale loketten, buurthuizen, adviescentra, informatiebijeenkomsten) gebruikt om de regelingen inkomensondersteuning en mogelijkheden van participatie bekend te maken?			
worden de regelingen inkomensondersteuning en mogelijkheden van participatie actief bij de doelgroep onder de aandacht gebracht?			
worden thuiszorg en welzijnswerk gevraagd hun medewerkers alert te maken op armoede en mensen te verwijzen naar aanvullende voorzieningen?			

4.7 Collectieve belangenbehartiging/cliëntenparticipatie

4.7.1 Inleiding

Gemeenten zijn verplicht in het kader van de WWB en de Wmo cliëntenparticipatie te organiseren. Effectieve cliëntenparticipatie leidt tot beter gemeentelijk beleid. Het is daarom van belang dat aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. In paragraaf 4.7.2 staat een aantal kwaliteitsaspecten benoemd, die bijdragen aan een effectieve cliëntenparticipatie.

4.7.2 Kwaliteitsaspecten cliëntenparticipatie

kwaliteitsaspecten	ja	nee	toelichting
heeft de gemeente een visie op cliëntenparticipatie geformuleerd?			
is er een verordening cliëntenparticipatie?			
zijn er schriftelijke afspraken over inhoud, aard, frequentie, organisatie, status en dergelijke van advisering?			
worden de adviesraden van de wwb en de wmo voldoende ondersteund (personeel en materieel)?			
is er sprake van een uitgebreid netwerk van advies-, cliëntenraden en belangenorganisaties en hun achterban?			
beschikken de adviesraden van de wwb en de wmo over voldoende informatie, kennis, deskundigheid en vaardigheden?			
zijn er duidelijke procedures in het proces van adviesaanvraag?			

Literatuur

Schriftelijke documentatie

- Arme Kant van Zuid-Holland. Verslag conferentie 'Wet maatschappelijke ondersteuning. Den Haag: Arme Kant van Zuid-Holland, 2008.
- Arme Kant van Zuid-Holland. Verslag themadag over het niet-gebruik van voorzieningen. Den Haag: Arme Kant van Zuid-Holland, 2007.
- Divosa. De Wmo, voor wie, door wie. Utrecht: Divosa, 2005.
- Hoffmans TEM, Sluijs LM. Specials 6: Wet werk en bijstand. Den Haag: Tympaan Instituut, 2004.
- Hoffmans TEM, Sluys LM. Monitor Effectiviteit Cliëntenparticipatie. Den Haag: Tympaan Instituut, 2007.
- Hortulanus R et al. Sociaal isolement, een studie over sociale contacten en sociaal isolement in Nederland. Den Haag: Elsevier Overheid, 2003.
- Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid (SZW). Nationaal actieplan ter bestrijding van armoede en bevordering van participatie. Den Haag: Ministerie van SZW, 2006.
- Nederland T et al. Effectiever minimabeleid in Amersfoort. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2007.
- Nederland T et al. Wie doet er wat aan armoedebestrijding. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2008.
- Oudenampsen et al. Adviseren over maatschappelijke ondersteuning. Cliëntenparticipatie bij gemeenten. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2006.
- Sluys LM, Wintels PMAE. Wet maatschappelijke ondersteuning en armoedebestrijding. Den Haag: Tympaan Instituut, 2007.
- Sociale Alliantie. Denktank Armoedebestrijding. Doen en meedoen, aanbevelingen van de Denktank armoedebestrijding. Utrecht: Sociale Alliantie, 2004.
- Stichting ClIP. Naar goed gebruik. Armoede verkleinen door het gebruik van voorzieningen te vergroten. Utrecht: Stichting ClIP, 2007.
- Stichting de Pijler. Lokaal armoedebeleid in beweging. Maastricht: Stichting de Pijler, 2007.
- Stichting PSW. Wmo WWB: kansen voor (arbeids)participatie. Kansen in de verbinding tussen de Wmo en ander gemeentelijk beleid. Den Bosch: Stichting PSW, 2007.
- Stimulansz. Gemeentelijk Armoedebeleid, geactualiseerd in 2008. Utrecht: Stimulansz, 2008.
- Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA. Dossier Armoede in Nederland. Den Bosch: Werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA, 2005.
- Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI-CDA). Participeren naar vermogen - Studie naar het voorkomen van armoede. Den Haag: WI-CDA, 2007.

Websites

AMB Benchmark	www.benchmarkarmoedebeleid.nl
Arme Kant van Zuid-Holland	www.armekant.dmazh.nl
Armoedebeleid	www.armoedebeleid.nl
FNV	www.fnv.nl/lokaal
Gemeentenieuws	www.gemeenten.nu
Invoering Wmo	www.invoeringwmo.nl
Kennisknooppunt rondom armoede in Limburg	www.armoedeinlimburg.nl

Leergeld Den Haag	www.leergelddenhaag.nl
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	www.gemeenteloket.szw.nl/kernkaart
Nibud	www.nibud.nl
Regelhulp	www.regelhulp.nl
Sociale Alliantie	www.socialealliantie.nl
Stichting CliP	www.stichtingclip.nl
Stimulansz	www.stimulansz.nl
Street Sport Den Haag	www.streetsportdenhaag.nl

Bijlage 1

Inkomensondersteunende regelingen en voorbeeld overzicht regelingen bijzondere bijstand Delft

Gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen

regeling	toepasselijkheid/omschrijving
langdurigheidstoelage	van toepassing voor personen tussen 23 en 65 jaar die vijf jaar of langer een minimuminkomen hebben en geen uitzicht op betaald werk. de langdurigheidstoelage staat nauwelijks gemeentelijke beleidsvrijheid toe, behalve op één punt, namelijk hoe om te gaan met beperkte inkomsten. gemeenten kunnen besluiten mensen die marginale inkomsten over een beperkte periode uit arbeid hebben ontvangen wel een langdurigheidstoelage toe te kennen, mits het feitelijke arbeidsperspectief ontbreekt.
aanvullende bijstand	van toepassing indien het gezinsinkomen lager is dan de relevante bijstandsnorm.
individuele bijzondere bijstand	van toepassing bij personen die vanwege bijzondere omstandigheden noodzakelijke kosten hebben die zijzelf niet kunnen opbrengen.
categoriale bijzondere bijstand chronisch zieken en gehandicapten	van toepassing bij chronisch zieken en gehandicapten, vanwege de extra kosten die deze personen hebben.
categoriale bijzondere bijstand voor aanvullende ziektekostenverzekering	van toepassing voor mensen met een ww-uitkering of voor alle minima.
bijstand voor duurzame gebruiksgoederen	van toepassing bij personen die kosten voor duurzame gebruiksgoederen niet zelf kunnen opbrengen.
kwijtschelding lokale heffingen	van toepassing bij personen die de kosten van lokale heffingen niet zelf kunnen opbrengen.
kosten voor schoolgaande kinderen	van toepassing bij huishoudens die kosten voor schoolgaande kinderen niet zelf kunnen opbrengen.
bijdrage in maaltijdvoorziening	van toepassing voor mensen met een minimum inkomen die niet zelfstandig een maaltijd kunnen bereiden.
maatschappelijke en culturele participatie	van toepassing voor mensen die de kosten voor maatschappelijke participatie niet zelf kunnen opbrengen.
subsidie aan derden	van toepassing voor maatschappelijke organisaties die activiteiten of diensten hebben voor mensen met een laag inkomen (bijvoorbeeld voedselbanken, huisraad en kleding).

Regelingen bijzondere bijstand gemeente Delft

wonen

alarmeringsapparatuur
leenbijstand babykamer
energiekosten
tegemoetkoming lasten kamerhuurders
leenbijstand meubilair en apparatuur
telefoonkosten
verhuis- en opknappkosten
woonkostentoeslag eigenaren
woonkostentoeslag huurders

gezondheid

aanvullende ziektekostenverzekering
borstprothese
brillen en lenzen
diëten
elastische kousen
elektrische epilatie
extra kosten wassen en slijtage
fysiotherapie en oefentherapie
homeopathische middelen
hoortoestellen
kraampakket
orthopedisch schoeisel
plaswekker
pruik
psychologische hulp
psychotherapie
ringleiding
steunzolen en dynamische zolen
tandartskosten en orthodontie
thuiszorg
voetverzorging

anders

basispakket kleding
begrafenis en crematiekosten
bijdrage kinderopvang
computerregeling schoolgaande kinderen
cursussen welzijn door careyn
delftpas
formulierenbrigade
info en advies financiële regelingen
maaltijdservice
langdurigheidstoelage
kwijschelding lokale lasten
ondersteuning start eigen bedrijf
peuterspeelzaal
rechtshulp
reis- en bezoekenkosten
schoolkostenregeling
schuldhulpverlening budgetwinkel

sportregeling

Bijlage 2

Vormen van participatie en activering

‘Effectiever minimabeleid in Amersfoort’ (Nederland et al 2007) noemt de volgende vormen van participatie en activering:

- individuele hulp, waaronder:
 - financiële hulp;
 - hulp in natura: voedselbank en kledingbank;
 - begeleiding: schuldhulpverlening, leren omgaan met geld, invullen formulieren, begeleiding naar instanties, geven van informatie;
- collectieve hulp/algemene belangenbehartiging:
 - doorverwijzing;
 - opsporen van mensen met problemen;
 - behartigen van belangen van minima door signalering;
 - geven van beleidsadviezen;
- preventie:
 - budgetcursussen door schuldhulpverlening;
 - voorkomen van huisuitzettingen.

De opsomming uit ‘Wie doet er wat aan armoedebestrijding’ (Nederland et al 2008) betreft niet enkel de directe activiteiten gericht op het bevorderen van participatie en activering, maar ook de meer indirecte, voorwaardelijke activiteiten:

- signalering en doorverwijzing:
 - overleg op stedelijk en wijkniveau;
 - thuisbezoek, outreachende benaderingen;
 - bemoeizorgprojecten;
 - signalering op scholen;
- informeren:
 - informatie over voorzieningen via loketten;
 - informatie over voorzieningen via adviescentra in buurthuizen et cetera;

- thuisbezoek, outreachende benaderingen;
- financiële hulp:
 - geven van geld;
 - gebruikmaken van fondsen;
- materiële hulp:
 - voedselbank;
 - boodschappenpakketten;
 - huisraad en kleding;
- begeleiding:
 - naar organisaties toe (voor mensen die de deur niet uitkomen);
 - het op orde krijgen van geldzaken (hulp bij invullen formulieren, bij bijhouden van huishoudboekjes, cursussen omgaan met geld et cetera);
 - psychosociale begeleiding;
 - schuldhulpverlening;
 - activering;
- activering:
 - bevorderen van maatschappelijke participatie:
 - ~ activering naar werk;
 - ~ activering naar vrijwilligerswerk;
 - bevorderen sociaal-culturele participatie:
 - ~ activering naar deelnemen aan laagdrempelige kosteloze activiteiten in de wijk;
 - ~ activering naar ontmoeten, bijvoorbeeld via maatjesprojecten;
 - bevorderen van participatie in persoonlijke netwerken;
- preventie:
 - voorkomen van huurschulden;
 - voorkomen van huisuitzettingen;

- voorkomen van afsluiting gas en elektra;
- collectieve belangenbehartiging;
 - platforms voor minima;
 - cliëntraden WWB;
 - Wmo-raden.

Bijlage 3

Tekstgedeelten nationaal actieplan

Voorlichting

Op zowel nationaal als lokaal niveau spant de overheid zich in burgers voor te lichten over verschillende inkomensvoorzieningen. Belangrijk daarbij is ook de onderlinge doorverwijzing tussen verschillende instanties en het inzetten van (informele) netwerken van particulieren. In 2006 zijn aanvullende initiatieven genomen, zoals het opzetten van de website <http://www.grijpekansen.nl/>. Via deze website worden jongeren benaderd wiens ouders mogelijk recht hebben op inkomensvoorzieningen. In het bijzonder voor ouders die minder goed de Nederlandse taal beheersen, is dit een middel hen via hun kinderen, die beter op de hoogte zijn van de Nederlandse samenleving, te bereiken.

Bestandskoppeling

Structurele gegevensuitwisseling van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) met de gemeenten is per 1 januari 2006 via het Inlichtingenbureau tot stand gebracht. Deze uitwisseling heeft betrekking op personen met een onvolledige AOW. Dit stelt gemeenten in staat personen met een onvolledige AOW actief te benaderen en hen daarbij te wijzen op een mogelijk recht op bijstand. Voorts voert de SVB in een aantal pilots de WWB voor 65-plussers uit.

Eenvoudige aanvraagprocedures

In aanvulling op het, nationaal bepaalde, generieke inkomensbeleid, verrichten gemeenten maatwerk in de vorm van onder andere individuele bijzondere bijstand. Binnen de wettelijke kaders van de WWB zijn er mogelijkheden aanvraagprocedures voor lokale regelingen (bijvoorbeeld individuele bijzondere bijstand) laagdrempelig voor de burger in te richten. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld bijzondere uitgaven, waarvoor zij een tegemoetkoming uit de bijzondere bijstand bieden, achteraf steekproefsgewijs controleren. Aangezien het huidige wettelijke kader gemeenten voldoende opties biedt voor laagdrempelige dienstverlening, is het niet nodig de mogelijkheden voor gemeentelijke categoriale verstrekkingen uit te breiden.

Het kabinet streeft ernaar inkomensafhankelijke regelingen, vooral voor zorg, kinderen en wonen, verder te stroomlijnen in de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (AWIR). Deze stroomlijning moet leiden tot meer transparantie voor de burger, vermindering van uitvoeringskosten en een meer effectieve aanpak van de armoedeval. De uitvoering van de genoemde regelingen wordt onder één loket gebracht (de Belastingdienst). De verwachting is, dat dit alles ertoe zal leiden dat meer rechthebbenden daadwerkelijke gebruik gaan maken van deze regelingen. Vanaf 2006 vallen de kinderopvang-, huur- en zorgtoeslag onder de werking van de AWIR. Vanaf 2009 wordt de tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) geïntegreerd in de kindertoeslag.

Ondersteuning bij aanvraagprocedures

Verschillende gemeenten ondersteunen rechthebbenden met het doen van een aanvraag, bijvoorbeeld door middel van formulierenbrigades.

Bijlage 4

Specificatie kwaliteitscriteria cliëntenparticipatie

Gemeentelijke visie op cliëntenparticipatie

- De gemeente heeft een visie op cliëntenparticipatie beschreven.
- Het model van cliëntenparticipatie in de Wmo is ontwikkeld in samenspraak met lokale belangenorganisaties.
- Er is draagvlak onder de belangenorganisaties voor het model van cliëntenparticipatie.
- De cliëntenparticipatie wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld.

Formele positie van de Wmo-adviesraad

- Er is een verordening cliëntenparticipatie.
- De Wmo-adviesraad heeft inspraak (gehad) bij de totstandkoming van de verordening cliëntenparticipatie.
- Er zijn schriftelijke afspraken over:
 - ambtelijke contactpersoon;
 - onderwerpen waarover de Wmo-adviesraad adviseert;
 - tijdstip in de beleidscyclus waarop de Wmo-adviesraad adviseert;
 - frequentie van overleg tussen Wmo-adviesraad en gemeente;
 - wie de gemeentelijke overlegpartners zijn;
 - status van het advies (gevraagd en ongevraagd);
 - organisatie van de advisering: hoe en wanneer de stukken worden aangeleverd, voorbereidingstijd en doorlooptijd;
 - hoe de gemeente met het advies, opgevolgd of afgewezen, omgaat;
 - samenstelling van de Wmo-adviesraad;
 - jaarlijkse evaluatie.

Ondersteuning van de Wmo-adviesraad

- De Wmo-adviesraad beschikt over (een budget voor) voldoende personele ondersteuning:
 - secretariële ondersteuning;

- beleidsondersteuning;
- pr-activiteiten.
- De ondersteuner(s) van de Wmo-adviesraad is (zijn) onafhankelijk van de gemeente. De Wmo-adviesraad beschikt over voldoende budget voor onder andere:
 - kantoor en vergaderruimte;
 - cliëntenraadpleging;
 - deskundigheidsbevordering;
 - activiteiten rondom thema's;
 - maatschappelijke initiatieven;
 - reiskosten;
 - onkosten (telefoon, pc en pr);
 - extern advies;
 - vacatiegelden/vrijwilligersvergoedingen.

Draagvlak en representativiteit

- In de Wmo-adviesraad zijn de verschillende doelgroepen van het Wmo-beleid vertegenwoordigd.
- In de Wmo-adviesraad zijn ook moeilijk te vertegenwoordigen doelgroepen (zoals GGZ-cliënten en allochtonen) betrokken bij de beleidsvorming over de onderwerpen die hen direct aangaan.
- De Wmo-adviesraad legt verbindingen met de andere Wmo-adviesraden binnen een intergemeentelijk samenwerkingsverband.
- De Wmo-adviesraad legt verbindingen met cliëntenraden van zorginstellingen.
- De Wmo-adviesraad legt verbindingen met andere cliënten- en belangenorganisaties op lokaal niveau.
- De Wmo-adviesraad heeft periodiek (bijvoorbeeld via spreekuren) en incidenteel (bijvoorbeeld via raadplegingen) contact met de mensen van wie hij de belangen behartigt.
- De Wmo-adviesraad legt verbindingen met andere vormen van burgerparticipatie (bijvoorbeeld in wijken).
- De Wmo-adviesraad maakt, naast formele participatievormen, ook gebruik van informele vormen van cliëntenparticipatie.

- De Wmo-adviesraad onderhoudt contacten met ambtenaren, gemeenteraadsleden, wethouder(s), directies van zorginstellingen, andere lokale maatschappelijke organisaties en pers.

Informatie en deskundigheid

- De Wmo-adviesraad heeft voldoende kennis over de Wmo.
- De gemeente informeert de Wmo-adviesraad over relevante ontwikkelingen bij de gemeente.
- De Wmo-adviesraad beschikt over voldoende informatie over de effecten van het Wmo-beleid voor de verschillende groepen burgers.
- De gemeente voorziet de Wmo-adviesraad tijdig van informatie.
- De gemeente voorziet de Wmo-adviesraad van begrijpelijke en leesbare informatie.
- De Wmo-adviesraad heeft tijdig beschikking over de resultaten van de benchmarks waar de gemeente aan deelneemt.

Transparantie van proces en procedures

- De werving van de leden van de Wmo-adviesraad geschiedt op basis van een profiel-schets.
- De Wmo-adviesraad heeft een onafhankelijke voorzitter.
- Het proces van besluitvorming over het Wmo-beleid is voldoende transparant.
- Het is voor de Wmo-adviesraad voldoende helder welke belangen er spelen en hoe deze worden afgewogen.
- De Wmo-adviesraad adviseert in verschillende fasen van de beleidscyclus (beleidsvoorbereiding, beleidsproces, besluitvorming, uitvoering en evaluatie).
- De gemeente betreft de adviesraad bij het jaarlijkse tevredenheidsonderzoek onder burgers over de Wmo-dienstverlening.
- De gemeente formuleert bij Wmo-adviesaanvragen een heldere vraagstelling.
- Bij een adviesaanvraag krijgt de Wmo-adviesraad voldoende tijd een advies voor te bereiden.
- De Wmo-adviesraad onderbouwt zijn adviezen.
- De Wmo-adviesraad benut mogelijkheden tot inspreken bij gemeenteraads- en commissievergaderingen.
- De Wmo-adviesraad neemt contact op met de gemeenteraadsfracties om zijn standpunt toe te lichten.

- De gemeente informeert de Wmo-adviesraad over de wijze waarop de adviezen al dan niet in beleid worden verwerkt.
- Het advies van de Wmo-adviesraad wordt bij de stukken voor de gemeenteraad gevoegd.

Instrument armoedeproof kost € 8,90 en is onder vermelding van 0269 te bestellen bij
het

Tympaan Instituut

Postbus 93010

2509 AA Den Haag

tel 070 3371000

fax 070 3371010

info@tympaan.nl

www.tympaan.nl

